

Матриган

КУПИТИ

Утікаючи від великої війни, яку Росія розв'язала проти України, киянка Меланія опиняється разом із сином-підлітком у Німеччині. Замолоду трагічність української історії знеохочувала Меланію, тож вона не квапилася зануритися навіть у недалеке минуле Гуцульщини, звідки походила її мама й де розквітнув поетичний дар її улюбленої бабусі. Однак тепер, далеко від дому, жінка випадково натрапляє на слід, що змушує її з'ясувати таємничі деталі життя попередніх поколінь своєї родини, адже вісімдесят років тому Німеччина вже була місцем, де не з власної волі опинилися мільйони молодих українців і українок...

Це роман про пам'ять, про здатність розумітися без слів, про магію барв і рослин. І про любов, що ніколи не перестає.

Галина Петросаняк
Матриґан

З тими коноплями таки вийшла катавасія.

Бо якось через пару тижнів уранці неня сердито
покликала мене за собою надвір:

— Иди, щось тобі покажу!

Неня повела мене до городу, де вже мали б зійти
мої коноплі, схилилася і показала округлі листочки:

— Доцї би тебе змочили! Що це ти тут насіяла?
Видиш? — запитала гнівно.

Я мовчки розглядала рясні рядки й не розуміла,
чому неня не рада, таж усе так добре зійшло.

— Це лен, а не коноплі, — засміялася Марічка,
що якраз надійшла.

— Ти, турку небесний! — Той турок небесний був
найгіршою лайкою, яку неня собі дозволяла, коли серди-
лася на мене. — Я казала посіяти коноплі. Але за тими
співанками ти мене не чуєш. Ті співанки тебе до добра
не доведуть. Газдувати треба вчитися, бо від співанок
сита не будеш. Марічка молодша, а газдувати навчилася
ліпше від тебе. Хто тебе візьме, якщо ти коноплі від лєну
відрізати не можеш?

Я мовчала, але думала собі: ага, таки й не візьмуть!

А якби й не брали, то мені не дуже і треба.

Шесте велике. Буду вік дівувати й оком не зморгну!

Але ненин гнів

мені болів, хотілося її обійняти, та я не сміла.

Похиливши голову, аби неня бачила своє
покаяння, я зайшла в хори.

І так смішно мені стало. А в голові враз

закружляла нова співанка:

Посіяла конопельки

А зійшов лєночок,

Коби'с така до роботи,

Єк до співаночок...

ISBN 978-617-614-670-4

9 786176 146704

Галина Петросаняк

МАТРИГАН

УДК 82-3
П 29

Петросаняк Галина

П 29 Матриган : роман / Галина Петросаняк. — Чернівці : Книги — XXI, 2024. — 240 с.

ISBN 978-617-614-670-4 (паперове видання)
ISBN 978-617-614-571-4 (електронне видання)

Утікаючи від великої війни, яку Росія розв'язала проти України, киянка Меланія опиняється разом із сином-підлітком у Німеччині. Замолоду трагічність української історії знеохочувала Меланію, тож вона не квапилася зануритися навіть у недалеке минуле Гуцульщини, звідки походила її мама й де розквітнув поетичний дар її улюбленої бабусі. Однак тепер, далеко від дому, жінка випадково натрапляє на слід, що змушує її з'ясувати таємничі деталі життя попередніх поколінь своєї родини, адже вісімдесят років тому Німеччина вже була місцем, де не з власної волі опинилися мільйони молодих українців і українок...

Це роман про пам'ять, про здатність розумітися без слів, про магію барв і рослин. І про любов, що ніколи не перестає.

Щиро дякую Дроняку Іванові Васильовичу, автору книжки "Гуцульщина", що стала одним з основних стимулів до написання роману і джерелом відомостей про "типові" долі мешканців села, що обране прототипом одного з місць зображених подій.

Усі права застережено.
Жодну частину з цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

ISBN 978-617-614-670-4
(паперове видання)
ISBN 978-617-614-571-4
(електронне видання)

© Книги — XXI, 2024
© Галина Петросаняк, 2024, текст
© Анна Стъопіна, 2024, обкладинка

— Herr?! Nein!!!

— Sei ruhig, meine Süsse! Wieso nicht, ich mag dich, du weiss ja, — своїм важким тілом пан Шнайдер намагався вкластися біля неї на вузьке ліжко. — Es gibt niemanden im Haus, niemand wird etwas erfahren...² — Господар дому аж пашів, від нього відгонило вином. Дівчина тиснулася в кут до стіни, але руки чоловіка вже блукали під її сорочкою, жадібно обмацували її голі стегна. Не тямлячи себе з відчаю і страху, вона скрикнула. Пан Шнайдер зашепотів:

— Das ist nicht klug von dir. Ich behandle dich ja gut. Und werde es auch weiter tun. Sei still! Du bist ja schon erwachsen...³

Він забрав руки з-під її сорочки, прихилився до дівчини, обійняв її й почав гладити по голові, немов дитину, цілувати в чоло. В її уяві несподівано зринув покійний тато. Їй здалося, що це татові обійми, що це його гарячі уста торкаються її чола, його рука пестить її волосся. Вона перестала пручатися...

¹ Пане!? Ні!!! (нім.)

² Тихо, моя солодка! Я тебе люблю, ти ж знаєш... У домі нікого нема, ніхто нічого не знатиме (нім.).

³ Із твого боку це нерозумно. Я ж добре з тобою обходжуся. І далі буде так само. Вгамуйся! Ти ж уже доросла (нім.).

Пан Шнайдер усе ще гладив її по голові й шепотів щось, із чого перелякана дівчина розуміла лише окремі слова: nur Arbeit, kein Glück im Leben⁴. Він притулювся до її обличчя своєю щокою, і дівчина відчула, що його лице мокре від сліз. Це спантеличило її, вона геть розгубилася і не знала, як бути далі.

Але пан Шнайдер знав...

Після усього їй здавалося, що вона мусить померти. А пан Шнайдер, здається, протверезів. Він знову гладив її волосся, усе повторюючи: “Danke, meine Süsse”⁵, — а тоді швидко одягнувся і, поцілувавши її руку, тихо зачинив за собою двері.

Дівчині ще не минуло й вісімнадцяти.

У Небенгаймі їй залишалося бути недовго.

“Американські дипломати покидають Київ. А наші політики впевнені, що війни не буде, — думала Меланія, опускаючи жалюзі свого невеличкого офісу на Нивках у Києві. — Та й опитування серед звичайних людей виказують переважно самий лиш оптимізм... Не може такого бути! — в один голос твердять люди, яких журналісти перед камерою питають про війну... Мені б таку певність...”

Меланія боялася війни. Щоразу лягаючи увечері в ліжку, вона думала: хоч би не цієї ночі. У куті шафи, якнайдалі від очей, стояла зібрана “тривожна валіза”: документи, гроші, аптечка з найнеобхіднішим, міцні черевики для сина, які вона купила недавно і ще йому не показувала.

Її синові Денису минуло п'ятнадцять, він якраз був у гострій фазі пубертату. Її миле хлоп'ятко на очах дрейфувало, віддалялося від неї: Денис став мовчазний. Ранками вони бачилися хвилин по п'ятнадцять-двадцять, а їхні вечірні розмови складалися з її обережних запитань і скупих синових відповідей:

— Як справи у школі?

— Добре.

І все. У пошуках поради, як розмовляти з важким підлітком, Меланія прочитала, що запитання синові в цьому віці треба ставити так, аби він не міг відбутися однослівною відповіддю. Отож котрогось вечора на початку лютого вона запитала:

⁴ Лише робота, ніякого щастя в житті (нім.).

⁵ Дякую, моя солодка! (нім.)

- Що вам у школі радять складати у “тривожну валізу”?
- Нічого не радять.
- Вам не говорили, що може бути війна?
- Говорили.
- Що конкретно?
- Що може бути війна.
- Казали, як до неї готуватися?
- Так.
- І як саме?
- Складати тривожний рюкзак.
- А чому ж ти кажеш, що нічого не радять?
- Бо ти питала про валізу, а нам говорили про рюкзак.

Меланія підвелася з-за столу. Проходячи повз сина, щоб поставити чайник, вона хотіла поцілувати його в маківку, як це часто робила ще місяць тому, але натомість запитала:

- І ти вже склав свій тривожний рюкзак?
- Ще ні. Треба паяльник купити.
- Паяльник? Для чого?
- У переліку є.
- Дениску, ти з мене кепкуєш?
- Не кажи мені “Дениску”.
- Я завжди так до тебе зверталася, сину.
- Ніхто так не говорить. “Кепкуєш” – теж смішне слово.
- Чому це воно тобі раптом стало смішним? Звичайне українське слово, ти його добре знаєш із дитинства. Хіба ні?
- По-перше, я не Дениско, а Денис. Та й ця твоя клична форма... З неї сміються.
- Хто з неї сміється? В українській є кличний відмінок.
- Мої однокласники сміються.

– Сину, це наша рідна мова, – Меланія відчула неприємне хвилювання.

– Мамо, прокинься! Ти що, не знаєш? Увесь бізнес, усі юристи, всі люди, які щось у нашій країні вирішують, говорять російською! Будеш говорити українською – так і лишишся зі своїми травмами й ніщенською зарплатою.

– Ніщенською? Такого слова нема, – тихо сказала Меланія, намагаючись узяти себе в руки й не піддатися хвилі, що накопила на неї з Денисовими словами.

Дев’ятнадцять років тому, коли молодята Віктор і Меланія закінчили університет у Києві й вирішили тут осісти, мовою міської більшості була російська. Але їхні діди й батьки були українцями, походили з сіл і говорили діалектами української. Меланія з Віктором хотіли, щоб українська залишалася рідною і для їхніх дітей, тому домовилися не переходити на російську. Денис ріс на книжках і дисках видавництва «А-ба-ба-га-ла-ма-га», які дуже любив. Коли йому було два-три роки, на дитячих майданчиках, звісно, теж домінувала російська, і малий питав, чому дітки говорять по-іншому. Меланія пояснювала, мовляв, у нашій країні дві мови. Згодом у садочку й у школі через спілкування з однолітками Денис добре опанував і російську. Читати ж російською Меланія вчила сина сама, коли він був у третьому класі. Але що все може обернутись отак...

“Чай із м’яти в цій ситуації буде дуже доречним”, – подумала Меланія, наливаючи окріп у горнятко.

У магичній силі рослин вона переконалася три роки тому. Власне про те, що зілля здатне зцілювати тіло й душу, їй безліч разів доводилося чути з дитинства, але знання про це довго залишалося оболонкою, порожньою ємністю. Аж доки Меланія випадково не купила чай зі звіробою і пила його понад тиждень по двічі, а іноді й тричі на день, бо іншого вдома просто не було.

Це відбулося десь через два місяці після розлучення з Віктором і незадовго до маминої смерті. Меланія намагалася не травмувати й без того розгубленого сина: зовні трималася спокійно й упевнено. Але щоночі близько четвертої прокидалася і починала перебирати в думках розрив із колишнім чоловіком. Вона опинялася в загрозливих обіймах страхів за майбутнє дитини. Ці регулярні досвітні чуття виснажували її. Аж ось контролює ночі все раптом припинилося. А ще за два-три дні подруга Руслана зауважила, що Меланія останнім часом сміється вголос. “І справді! Такого зі мною давненько не траплялося”. Подумки вона питала себе, чому має завдячувати такими змінами. Увечері, запарюючи останній пакетик, вона прочитала на коробці: звіробій може полегшити меланхолію, витіснити почуття смутку, відчаю чи зневіри.

“Отже, я не просто пила чай. Це був інтенсивний курс боротьби з депресією”, — усміхнулася Меланія. А через

хвилину вже читала, що звіробій сприяє утворенню в організмі дофаміну, гормону щастя. Меланія почувалася так, ніби враз їй відкрилася життєво важлива таємниця.

Наступного дня дорогою додому жінка зайшла у фітоаптеку на Богатирській і чверть години розглядала розкладені на полицях різноманітні рослинні препарати, чаї й ефірні олії. Читала показання і дію трав, есенцій і настоянок, упізнавала знайомі з дитинства назви рослин, дивувалася, як багато всього може звичайна кропива, що під силу простому подорожнику, на які подвиги здатна банальна ромашка лікарська. Молода вилицювата аптекарка з різнобарвним манікюром, мабуть, утратила терпіння і з притиском запитала, чим вона може допомогти. З аптеки Меланія вийшла з повною торбинкою зілля: м'ята, меліса, календула, ромашка, кропива. А до того ж вона купила ефірні олії: помаранчу, ванілі й дерева іланг-іланг. Що то за дерево, Меланія не знала, але назва їй сподобалася: її наполеглива грайливість інтригувала.

Готуючи вечерю, жінка слухала в інтернеті довідки про свої інтуїтивно вибрані покупки і з подивом виявила, що, і гадки про це не маючи, купила афродизіаки. Іланг-іланг обіцяв очистити джерела сексуальності й відновити гармонію, а чару ванілі, виявляється, не здатен опиратися жоден чоловік. Меланія розлучилася в сорок один, а ще через рік, переживаючи своє розлучення, вона вирішила, що поки синові не виповниться вісімнадцять, він залишатиметься єдиним близьким їй чоловіком. Тоді вона й відкрила для себе вітекс, чай із якого іноді запарювала собі перед сном.

“Він м'яко, але рішуче охолоджує мої таємні пристрасті, уже два роки поспіль свої ночі я ділю лише з ним,

зі своїм цнотливим коханцем. Він не дозволяє, щоб жар бажання згас у мені назавжди, але й не допускає, щоб мене взяли у свій вир сексуальні пристрасті. Він сам керує моїми внутрішніми потоками. Його ім'я – вітек священний, але посеред пестошів я волю нічого не знати про святість, тому називаю його agnus castus, мій непорочний агнець. Він сторожить чистоту моєї самотности. Та я б її, либонь, і не стерегла, але її ревно оберігає якась сила в мені...” Ці думки змусили Меланію усміхнутися.

Щоправда, чистоту її самотности сторожив і Денис. “Хто тобі цей тип?” – сердито допитував син, коли минулого року в його присутності Меланії зателефонував потенційний залицяльник. “Чому ти з чужим чуваком говориш таким голосом?” “Яким таким?” – дивувалася жінка. “Ну, ти лише з татом так говорила... Поки ви гризтися не почали...”

Меланії було добре з непорочним агнцем. Й ось, на тобі: невідь звідки з'явився цей загадковий іланг-іланг і заходився зводити її з розуму.

Магічні сили рослин і ефірних олій: нове захоплення дедалі більше поглинало Меланію, займаючи майже весь вільний час, змушуючи годинами шукати такі жадані знання. Ці пошуки готували їй чимало несподіванок. Наприклад, трава із гламурною назвою орегано, що продовжує молодість жінок, виявилася материнкою, про яку Меланія не раз чула від мами. А темно-сині півники, що росли в горах перед хатою бабці Паюти, коли Меланія приїжджала туди дитиною, насправді були смертельно отруйним аконітом. Його ще називають чернечим каптуром: такий каптур ченці одягають, щоб зовнішній світ не відволікав їх від молитви й побожного чування. Того,

хто накине на себе каптурик аконіту, зовнішній світ відволікти вже не зможе. Либонь, саме з аконіту одна українська поетка триста років тому зварила фатальний трунок для свого невірного Гриця...

Тимчасом подруга Руслана, яка звільнилася з державної поліклініки й готувалася відкрити самостійну терапевтичну практику, якось півжартома запитала, чи не хотіла б Меланія долучитися до неї. Це стало хвилюючим викликом. В університеті Меланія вивчала українську філологію, але з роботою за спеціальністю їй не пощастило: до педагогіки душа не лежала, журналістика, у якій вона спробувала себе, два роки пропрацювавши в різних газетах, вимагала гнучкості. Мистецтво безболісно пристосовуватися не лише до офіційних, а й до неформальних вимог Меланія так і не опанувала. Нарешті вона влаштувалася редакторкою у науковий часопис і працювала там уже десятий рік. Робота влаштовувала її лише почасти і покликанням точно не була.

Отож наступного дня Меланія запропонувала Руслані розділити витрати на оренду й поруч із терапевтичною практикою, в якій пообіцяла асистувати подрузі, відкрити невелику фітоаптеку. Властиво, це мусила бути навіть не аптека, а фітоклуб. Меланія вже навіть і назву придумала. Руслані ідея сподобалася: для процедур, що вимагали спеціальної кваліфікації, вона мала на приміті медсестру, а в обов'язки Меланії входило б адміністрування. Так постав їхній спільний з Русланою медичний центр “Рівновага” з фітоклубом “Мілефоліум”, де господарювала Меланія.

Відтоді минуло майже два роки. Великих прибутків фітоклуб, звісно, не приносив. Але вже наприкінці першого року вільного плавання Меланії вдалося заробляти

не менше, ніж вона заробляла в часописі, а іноді навіть більше. Вона непогано давала собі раду в домовленостях із постачальниками, її пристрасть до рослин підживлювала інтерес покупців, тож тепер її фітоклуб мав уже п'ятдесят постійних членів. Переважно це були жінки, раз на місяць вони зустрічалися, обмінювалися досвідом і обговорювали дію трав, мазей, ефірних олій. За цей час Меланія навчилася слухати беззвучну, а все ж таку виразну мову рослин і не могла надивуватися світові, що їй відкривався.

— Денисе, — Меланія постановила уникати у звертаннях до сина пестливої, але не відступати від кличної форми, — не забудь маску, ось вона лежить. Цієї ночі було мінус чотирнадцять, одягни синій батнік.

— Хіба є таке слово українською — батнік? — із ноткою сарказму запитав Денис, допиваючи своє какао.

— Зараз це не так важливо, часу мало, — Меланія поспіхом обмотала довкола шиї улюблений кольоровий шалик і, перевіривши, чи є в сумочці ключі й мобільник, відчинила двері.

— До вечора, сину! Повернешся зі школи — загрій собі суп.

Відповіді не було. Вже в ліфті Меланія з гіркотою подумала, що непомітно і явно зарано перестала бути авторитетом для свого сина. Хтозна, чи можна це поправити...

Поспішаючи до трамваю, вона оминала високі кучугури снігу, посковзнувшись, ледь не впала, а сівши у трамваї біля вікна, одягнула навушники й увімкнула новини: “США виводять своїх співробітників ОБСЄ зі Сходу України”, “Ірак закликав своїх громадян покинути Україну через загрозу війни”, — професійно, без занепокоєння в голосі повідомляв диктор.

У Білорусі, біля кордону з Україною, місяцями стояла ворожа армія. Але здавалося, це турбує лиш американців та інших іноземців, що один по одному евакуювали

з Києва свої представництва. “Наша влада оптимістична, — думала Меланія. — Отож, мабуть, панікувати нема підстав. Росіяни лише лякають... Але хіба для цього треба тисячі кілометрів гнати стільки техніки й понад сотню тисяч солдат?”

Коли вже в офісі Меланія оформила замовлення на фітопрепарати і шойно збиралася відіслати його одному зі своїх постачальників, фірмі “Герба”, задзвонив мобільний. “Тітка”, — висвітило на екрані смартфона. “Ох, лиш не це... — Меланія відчула нехить. — Зараз вона заведе свої нескінченні бесіди. Увечері їй передзвоню”.

Тітка Олена була старшою маминою сестрою, єдиною близькою родичкою по маминій лінії. Три роки тому, після смерті мами, бездітна тітка, що самотньо жила у старій родинній хатині в карпатському селі, намагалася відновити дещо підупалі стосунки з Меланією, своєю єдиною племінницею. Вона запрошувала небогу приїжджати з Денисом на канікули. Але того літа Меланія вибрала море в Анталії, і тітчині запросини залишилися без відповіді.

Увечері, коли відтягувати дзвінок до тітки вже було годі, Меланія вибрала потрібний номер:

— Добрий вечір, тето! — гуцульське слово, яке вона кілька місяців жодного разу не вимовляла вголос, прозвучало відчужено і якось комічно.

Слабкий, деренчавий голос старої жінки видався їй чужим. “Тітка Олена — мамина сестра лише наполовину: вони від різних татів”, — чомусь раптом майнула думка, поки Меланія слухала про тітчині клопоти з коровою, про біль у коліні і про те, що хата за ніч зовсім вистигає і вдосвіта, поки вогонь у печі розгориться, у неї зуб на зуб не попадає.

— Ти би приїхала, Меланю. Минулого року добре вродили яблука. У мене їх ще повний ящик, цілі-цілісінькі. Кропу насушила, петрушки. Ти би взяла собі цукрових буряків і моркви. Бо там у місті все мусиш купити... Я би порозказувала тобі про давні часи...

— Якось приїду, тето, — відповіла Меланія, усе ж думаючи, що найменше, чого їй зараз хочеться, — їхати в холодну гірську хату до старої тітки. Форма її імени, яку вжила тітка, вколола, мов голка: так до неї зверталася лише мама. — Якби ви нездужали, обов’язково подзвоніть сусідам. Або Дмитровим.

Меланія забула, як сусідів називають по-вуличному. Вони хотіли успадкувати Оленину присадибну ділянку, отже, кілька років тому — перед тим, як важко захворіти — мама уклала з ними угоду, за якою вони зобов’язалися доглядати її старшу сестру. Дмитрові — близькі родичі — жили в сусідньому селі й іноді навідувалися до старої тітки.

— Даю собі раду сама, нікому не дзвоню, — у голосі старої вчувався докір.

Розмова неприємно збурила Меланію: почуття провини чергувалося з роздратуванням і жалем до себе. “А що я можу зробити? Я сама з підлітком. Мушу дбати про нього. Відвідувати тітку мені задалеко. Від будинку престарілих вона відмовляється...”

Їй здалося, що Денис, який був свідком розмови, бо сидів за комп’ютером біля великої батареї, зачинив за собою кухонні двері демонстративно.

У кухні похолоднішало. Аби зігрітися, до свого вечірнього чаю Меланія додала дрібку кориці.

“Вони вже вбивали нас на нашій землі, налітали, як саранча, — думала Олена, вимкнувши старий телевізор, який вмикала лише вряди-годи, щоб послухати новини. — От, тепер знову. Не змінилися вони...” На стару жінку війнув добре знайомий із найменших її років крижаний холод слова “війна”.

Вона була дитиною війни, дитинство в карпатському селі кінця сорокових і початку п'ятдесятих наклало свій жалобний відбиток на все її життя. Понад вісім останніх років, відколи помер її чоловік, Олена жила сама. За цей час жінка сяк-так навчилася давати собі раду з тишею у своїй невеликій оселі. Поки жила її сестра, Меланчина мама, було веселіше: хоч Гануся приїжджала нечасто, але телефонувала щотижня. Вони годинами обговорювали новини, згадували покійних батьків, перебирали свої дитячі спогади й говорили про дітей. Про Меланію з Віктором і про Дениска, бо власних дітей Олені мати не судилося. Але сестра померла, а племінниця сюди показувалася рідко...

Думка про це неприємно гірчила, Олена воліла витіснити її і зануритися в минуле, вже не раз передумане так, що притупився навіть біль від його прикрих і трагічних подій. Засніжена царинка, яку Олена побачила, визирнувши вранці з вікна, живо вихопила з її пам'яті сцену, що розігралася понад сімдесят років тому. Тоді — здається,

то було сорок дев'ятого року, — царинка теж була занесена снігом... У її голові лунають голоси хлопчаків:

— Ні, просто так не дам. Спочатку заспівай, але весело!

І мала Оленка затягувала співанку, що склала її мама:

*Ішов дідько через кладку тай упав у воду,
А я його витягаю про всяку вигоду.
А я його витягаю, на березі сушу,
Та я його маю дати за милого душу.
Ой мала я миленького, та мала, та мала.
Тай поклала на ворота, ворона го вкрала.
Ни жель мені миленького, шо ворона взяла,
Але жель мені ворону, шо си натрудила.*

— Але коли ми їдемо на санках, ми добре не чуємо, що ти там наверху співаєш. Це не рахується!

Захекана Оленка починала свою співанку спочатку, біжучи навздогін хлопцям, які — кожен на своїх санках — з'їжджали з гори. За цю співанку вона — тоді їй було шість-сім років — сподівалася купити собі кілька хвиль розкошів — з'їхати до оборога на їхніх делікатних санчатах. Пізніше її таточко зробив їм із сестрою ще кращі. Але поки сестра не підросла, своїх санчат Оленка не мала й марила покаталися на Юркових, маленьких, без спинки, чи на Василевих, більших, із фігурною спинкою. Байдуже, аби нарешті це чудо: вона сідає на санчата!

— Юрку, дай їй санчата, з'їхати раз із горба!

— А чого це я маю?

— Ну, вона ж співала!

— Давай ти, я не слухав, як вона співала.

— Я теж не слухав!

Сміючись, сусідські хлопці, сини Оленчиного хрещеного, Юрко й Михайло, лайдаки, як казав татко, без усяких докорів сумління їздили з гірки кожен на своїх санчатах, а вона — усе личко в сльозах — брела до перелазу, що виводив на стежку до їхньої хати...

Оленка сердилася, але недовго. Може, її образа і тривала б довше, якби не спокуси. Ними кишіли обидві сусідські хати: Юркових і Михайлових батьків — за коритом, звідки стара Олена ще й тепер носить чисту воду, — і їхніх діда з бабою, через перелаз від ґрунту Оленчиних батьків.

Приблизно в ту пору, як німці відступали з гір, а на томість мали прийти другі совіти, дід хлопців звідкись приніс додому дзеркало. Він був добрим майстром, умонтував його сам у двері шафи. Такого великого дзеркала Оленка ще ніколи не бачила. Але головне — вона ніколи так чітко не бачила себе в повний зріст. Дзеркало заворожувало її; вона приходила до сусідів і сідала на низьку табуретку перед люстром. І воно починало розповідати їй про неї саму... Та розповідь захоплювала її цілком.

Тимчасом Михайлик вкладався на ліжко в неї за спиною і потайки, коли його баба відверталася, починав крутити дулі довкола Оленчиної голови й корчити їй у дзеркало огидні гримаси. Дівчинці ставало не по собі, але відірватися від дзеркала було несила. У глибині свічада вона бачила, як її губи ледь помітно здригаються, очі мокріють, аж поки сльози не починають котитися щоками. Нарешті хтось, найчастіше стара Одокія, баба хлопців, із подивом ті сльози зауважувала й питала Юрка, чого це Оленка плаче? Той лайдак невинно дивувався: плаче? Чого плаче? Я нічого не знаю...

— А хочеш, ми поколишемо тебе в покривалі?

О, це вона любила. У сінокос їх із сестрою так колисали тато з ненькою. Цього вона ніколи не забуде. Батьки тримали цупку верету — кожен за два кінці. А в ній лежали дівчатка: поки були малі, то обидві, а як трохи підросли, то по черзі. Верету батьки гойдали з боку в бік, і це була райська гойдалка.

Але не в руках тих двох урвritelів...

— Гой-да! Гой-да! — лукаво починав наспівувати Юрко, разом із братом розколисуючи покривало, в якому лежала Оленка, не передчуваючи недоброго.

Але те “гой-да” загрозливо наростало, а разом із ним і темп колисання. Мало не вилітаючи з нещасливої верети, Оленка судомно чіплялася за краї, аби спинити світ. Але все припинялося аж тоді, коли на її нажаханий вереск прибігав нарешті хтось із дорослих. Чекати доводилося довго, бо на ті гойдання її благодійники вибирали час, коли дорослих поблизу якраз не було.

Їхньої “гойдалки” дівчинці вистачало на добрий тиждень. А потім їй ставало нудно: сестричка ще не вміла говорити, і бавитися з нею швидко набридало. Отож Оленчина рана зарубцьовувалася, цікавість, чи, може, нудьга перемагали, і дівчинка знову з'являлася на сусідському подвір'ї, де з планом нової витівки вже чекали хлопці...

Якось наприкінці квітня, коли голодна зима вже відступила, а сонечко лагідно пригрівало й літо було за найближчою горою, хлопці затіяли гру в “хованки”. У “хованці” вони завжди були тими, хто ховалися, а Оленка — завжди тією, що шукала. А в “ловах” вона, звісно, завжди ловила й ніколи не могла упіймати.

Ту “хованку” в горах чомусь називали “хобла”. У “хобли” діти бавилися на дворі. Після магічної і трохи жаскої

лічилки: “Хобли, хобли, ховайтеся добре, бо ек йму, шкіру здеру й на базар віднесу! Раз, два, три, чотири, п’ять: я іду шукать!” — хлопці кинулися врозтіч і зникли поза хатою. У прибудові збоку хати зимували вулики: їх дідо хлопців — старий пасічник — через кілька днів збирався виносити на двір, бо бджоли вже прокидалися і збиралися вилітати. На словах “я іду шукать” дівчинка почула три удари по стіні прибудови, а тому одразу радісно подалася в той бік, сподіваючись легко знайти хлопців.

Але коли вона наблизилася до прибудови з вуликами, крізь щілини між дошками вирвався знервований лютий рій. Бджоли, мабуть, гадали, що це вона їх розбудила зі сну, і прагнули помсти. Не встигла Оленка опам’ятатися, як на неї з дзиччанням налетіла хмара комах. У її тоненьку шийку, в руки й ноги впилися три або й чотири жала. Укуси шалено заболіли, дівчинку охопив жах, і вона з вереском побігла до перелазу в напрямку своєї хати, а шибеники їй услід заливалися сміхом.

Десь зо тиждень після пригоди Оленка гадала, що до них ніколи більше ні ногою. Її тата Ілька вдома не було, він працював у бутині, а мама пішла до сусідів на бесіду, вернула сердита і сказала, аби Оленка до хлопців більше не потикалася. Вони гадають, ніби їм усе можна, бо вони ближче до нової влади, з гіркотою казала мама. Не ходи до них, дівчинко...

Короткі дні минали швидко. На робочому місці Меланії зовні все здавалося таким, як завжди: приходили люди, їх треба було зустрічати, слухати й намагатися допомогти. Переважно жінки за п’ятдесят зі своїми малими й більшими проблемами та надіями знайти панацею від більших і менших недуг.

— Перед тим, як іти в ліжко, для доброго сну можна пити чаї з м’яти або меліси. Ці рослини умиряють, нейтралізують шкідливі впливи... Можете придбати ще ось такий комплекс циміцифуги, — казала Меланія повнуватій жінці років п’ятдесяти п’яти, що саме замовила в неї комплекс жіночих трав.

Вона записала для клієнтки латинську назву рослини. Робочий день добігав кінця, надворі темніло. На пів шостої Меланія була записана до перукарки, тож заходилася прибирати робоче місце, коли досередини зайшла струнка простоволоса юнка в шубці зі штучного хутра і з таковим хвилюванням у голосі вишуканою українською сказала, що її цікавить беладона.

Меланія запросила дівчину сісти.

— Беладона дуже небезпечна рослина. Не раджу її використовувати самостійно.

— Це не для мене. Подруга попросила запитати, — відповіла дівчина, дивлячись Меланії у вічі.

На її доглянутому обличчі з ідеальною лінією ламінованих брів на мить з'явилася тінь непевности, але швидко зникла. Її повіки були ледь припухлі, а уста, гармонійно підфарбовані в тон шубки, виказували, що вона страждає.

— Ми не продаємо беладони. Препарати з неї можна приймати лише під суворим наглядом лікаря.

— Подрузі потрібно закапати очі, — сказала дівчина, явно намагаючись бути незворушною.

— Можна купити в аптеці спеціальні очні краплі з безпечною кількістю беладони.

— Просто траву і ягоди у вас придбати не можна?

— Ні.

Дівчина швидко підвелася:

— До побачення, — сказала вона, не дивлячись на Меланію.

— Щастя, — Меланія теж встала, щоб провести дівчину до дверей.

“Хто вона? Романтична студентка філології? Підстаркуватий плейбой пообіцяв їй спільні канікули в Ніцці, а потім виявилось, що крім дружини й неї, у нього є ще дві коханки? Розумію її порив пригостити його вовчими ягодами. А може, це вона для себе?”

Уже стемніло, коли Меланія вийшла з роботи. Київське життя текло у звичному темпі: вогні автомобілів, перехожі, дорослі й діти, що поспішали додому або ж на свої вечірні курси, уроки, гуртки. У супермаркетах людей без ліку, і вагони метро заповнені так, що голці ніде впасти. Здавалося, присутність російського війська й техніки на кордоні нікого особливо не турбує. Та все ж у спілкуванні людей, як і в їхньому мовчанні, відчувалася напруга.

— Як гадаєте, нападуть, чи ні? — філіруючи Меланії волосся, питала перукарка Надя, округла, завжди оптимістично налаштована блондинка, до якої Меланія ходила вже кілька років, так що між жінками виникли майже дружні стосунки.

— Хочеться думати, що ні, — відповіла Меланія, намагаючись уникнути подальшої розмови на цю тему.

— От іменно, що хочеться. Але якщо все ж подумати: якби не збиралися нападуть, то до чого цей увесь цирк з танками в нас під боком?

Меланія не відповіла, бо це риторичне питання вона й сама собі ставила.

Того вечора Денис пішов на плавання, а Меланія, готуючи вечерю, увімкнула телевізор. Його вона не дивилася вже, мабуть, із тиждень. Узагалі, після Майдану воліла інформуватися з інтернет-джерел: телевізор зі своєю вавилонською мішаниною розважальних шоу й трагічних новин із Криму й Донбасу викликав гнітючі відчуття. Тепер транслювали слова кремлівського вождя, з рук якого Україна почала вислизати ще дві тисячі четвертого року. Відтоді громадяни України не раз давали зрозуміти московському правителю, що не дозволять насаджувати в Україні його волю. І що він не робив, скількох агентів — явних і прихованих, усередині України й поза її межами, — не мобілізував, усе ж українську суверенність йому підірвати не вдавалося. Але відступатися він, здається, не збирався.

Навпаки. Сьогодні, двадцять першого лютого дві тисячі двадцять другого року він, схоже, запланував вийти на новий рівень.

“Від тих, хто захопив і утримує владу в Києві, ми вимагаємо негайно припинити бойові дії. Інакше вся відповідальність за можливе продовження кровопролиття буде цілком і повністю на совісті правлячого на території України режиму”, — від цих слів Меланії на мить потемніло в очах.

Продовження кровопролиття... правлячий режим... Щур готується напасти й намагається наперед виправдати

свій напад. Невже великої війни все ж не уникнути? Українські сили говорять про готовність захищатися, та легко не буде нікому... Ігор, Русланин чоловік, учора казав: ми за крок до великої війни, слід готуватися до десятків тисяч жертв з обох боків. Це не вкладалося в голову.

Меланія роздумувала: як поводитися? Насправді ж їй ішлося насамперед про Дениса. Якось уже так склалося, що для сім'ї колишнього чоловіка Меланії, а також для її власної родини майри з покоління в покоління снували похмурі візерунки вдівства й сирітства.

Прадід Віктора загинув від великого голоду одна тисяча дев'ятсот тридцять третього року.

Його дід не вернувся з Другої світової, а батько помер передчасно.

Свого батька Меланія не знала, мама виховувала її самотужки. Мама померла від раку понад три роки тому, коли їй єдиному внукові Денисові минуло дванадцять. Отож рідних людей, які б любили й за потреби захистили сина Меланії, було критично мало. З усвідомленням цього вона постановила: захистити сина — її головний обов'язок, і найліпше в цім покладатися на себе.

Зараз при думці про це серце Меланії стиснулося. Може, все ж відвезти Дениса кудись негайно, завтра? Куди саме? У село до єдиної бабусі, чоловікової мами? Їй сімдесят сім років. Та й після розлучення Меланії з Віктором свекруха віддалилася і якось у нервовій розмові навіть натякнула, що її син, мабуть, не зазнав у шлюбі справжнього кохання. Мовляв, так буває, коли жінки одружуються з розрахунку. Щоправда, свекруха одразу схаменулася і сказала, що ні в чому нікого не звинувачує.

Але Меланію її слова боляче зачепили, вона хотіла розібратися і намагалася все проаналізувати. Однак корисливості у стосунках з Віктором за собою не виявила. “Яка корисливість? Він був чоловіком мого життя. Мені здавалося, що й моя роль у його житті виняткова, що хтось інший цю роль так легко не перейме. Я помилялася”.

Отож ідею відвезти Дениса до бабусі вона відкинула, та й навряд чи син би підтримав такий план. “Три тижні тому на випадок війни німці прислали нам п’ять тисяч шоломів”, — думала Меланія, вклавшись у ліжку. — Ганебно, але вони не помічають. Усе тому, що навіть найосвіченіші з них не усвідомлюють банальної маніпуляції.

Учора на робочому місці розвантажуючи медичну техніку, яку Руслана замовила для центру, її чоловік Ігор допоміг Меланії зрозуміти дещо важливе: Путін свідомо підживлює німецьке почуття провини за Другу світову війну. Звичайно, Путін замовчує те, що найбільшої шкоди у Другій світовій німецькі нацисти завдали саме Україні й Білорусі. Адже ціла Україна була полем бою двічі: при наступі вермахту й при його відступі. Гніт німецької окупації несли передовсім наші діди й бабусі, бо німці окупували всю територію України. Росія натомість була під окупацією німецької армії лише частково, кілька західних областей. Загалом окупації зазнали тридцять мільйонів українців і двадцять мільйонів росіян.

Але хто й кому це має розповідати?

Меланія спала погано, глибокої ночі прокинулася від бентежного сну, а звук будильника вранці обірвав тривожне видиво, у якому вона, тягнучи за руку чомусь п’яти-шестилітнього Дениса, продиралася крізь зарості чорних йорданських ірисів. Напередодні вона про них

читала. Тепер, готуючи какао для сина, Меланія відчула таку ніжність, що ледь утрималася, аби не кинутися до нього з обіймами, коли він, заспаний, зі скуйовдженим волоссям, з’явився на порозі кухні. Її син стає дорослий. Недавно в нього відбувся злам голосу... Останнім часом від її обіймів Денис сахався, наче від чуми, тож Меланії не лишалося нічого іншого, як просто перечекати підліткові пертурбації і сподіватися, що здатність сина виявляти до неї ніжність колись повернеться.

Переглядаючи на роботі список фітопрепаратів, які вона збиралася замовити в гуртівні, жінка додала до нього корінь родіоли рожевої: у цей бентежний час він буде незайвим, знадобиться навіть їй самій. Бо стан, у якому вона опинилася, наближався до астенії: з ліжка вставала невиспана, при згадці про роботу впадала в апатію, а думки про сина викликали тривогу, почуття нікчемности й вини. “Поки що рятуватимусь коренем женьшеню, — подумала Меланія і вийняла з шухляди блістер із капсулами диво-кореня.

Задзвонив мобільний, на екрані смартфона з’явилося ім’я її колишнього чоловіка. Меланія напружилася: вона не могла обрати правильний тон для розмови з людиною, яку близько знала двадцять років і вважала чоловіком свого життя, а потім мусила гірко розчаруватися. Найліпше для неї було б обірвати з Віктором усі контакти, вона так і зробить, щойно Денис досягне повноліття. А поки що її пальці чомусь тремтіли... Вона зібралася з силами, маючи намір закінчити розмову якомога швидше:

— Привіт, — голос Віктора прозвучав так, як у їхні погідні часи, і на мить Меланію спантеличило те, що у відповідь на цей голос в її серці глухо й болісно задзвеніла потаємна струна.

— Привіт, — відповіла вона, намагаючись звучати якомога нейтральніше.

— У вас усе гаразд? Як Денис?

— Усе добре, — відповіла Меланія. Не буде ж вона розповідати Вікторові, що їхні з сином взаємини летять шкереберть і що вона втрачає контроль. — Вчиться непогано, ходить на плавання.

— Перекинув гроші тобі на картку. Час непевний, гроші знадобляться. Що плануєш робити, якщо нападуть?

— Ще не вирішила, думала поїхати в гори, до тітки. Але точно ще не знаю...

Їхати до своєї матері Віктор не пропонував.

— Не зволікай. Заплануй усе... Я записався в тероборону. Якщо буде необхідність, — а я гадаю, що буде, — піду до війська. Так що не тримай на мене зла... Для мене ви з Денисом, — тут Віктор затнувся, ніби шукав відповідне слово, — дуже важливі... Денисові подзвоню ще сьогодні. У гори можете збиратися вже завтра...

Меланія розгублено мовчала. Їй здалося, що жодної відповіді від неї Віктор і не чекав.

— Гадаєш, велика війна таки буде? — усе ж вичавила з себе вона.

— Я в цім не сумніваюся, це питання часу. Найліпше вам заздалегідь перебратися в безпечне місце.

Після розмови з Віктором зросла не лише її тривога, але й збентеження. “Для мене ви з Денисом дуже важливі”. Вона знову й знову прокручувала у свідомості ці Вікторіві слова, бо від них у неї чомусь потепліло на душі. За вечерею Меланія запитала сина, що не обзивався до неї ані словом, чи телефонував йому тато.

— Так, — виглядало на те, що Денис не мав наміру переповідати їй деталі їхньої з татом розмови.

— Мені теж. Він хоче, щоб ми перебралися кудись у безпечне місце. Гадаю, ми можемо поїхати в гори.

Денис саркастично пхикнув:

— У які ще гори? А школа?

— Сину, може бути війна. За якісь сто п'ятдесят кілометрів звідси стоять сто тисяч російських солдат.

— Ну і що? По-перше, їх там більше, а по-друге, вони там уже місяцями.

— Ми не можемо легковажити, сину. Тато сказав, щоб ми їхали з Києва. Тобі хіба не казав?

Запитання Меланії залишилося без відповіді. Натомість із притиском у своєму новому дорослому голосі Денис промовив:

— Що мені там робити в горах? Холодно, інтернету нема. Ти можеш їхати. Я лишаюся, — Денис встав із-за столу, а Меланія намагалася не піддаватися відчаю.

— Не забудь почистити зуби, — сказала вона услід синові. Ці вже майже ритуальні слова трохи заспокоїли її. Денис не відповів, та все ж зайшов до ванної, зачинив за собою двері й відкрутив кран.

Меланію охопило відчуття абсурду. Щойно вона трохи прийшла до тями після розлучення і маминої смерті, як знову доведеться все міняти? Куди їхати? На скільки часу? На що жити? Її погляд ковзав по речах довкола: їхній малий, затишний світ. Кухонний набір, який вони з Віктором обирали років десять тому: чоловік не хотів оливкового кольору, але врешті поступився їй...Українською у фірмі, де вони робили замовлення, з ними розмовляв лише вантажник. А менеджерка наостанок запитала: “Откуда вы приехали?” — і здивувалася, що вони кияни... Глиняний глечик із кримським мотивом — його Меланія купила в Бахчисараї. Денисові тоді минуло чотири роки. На полиці біля шафи з горнятами й склянками — три вази з кольорового скла: найбільше Меланія любила ту вузьку, ультрамаринового кольору, а найменше чомусь використовувала жовтогарячу, циліндричну...

Підвіконня кухні Меланія обернула на грядку: тут у неї росли чилі, орегано, розмарин, меліса й шавлія. “До речі, шавлію слід було б обрізати, вона росте, як навіжена, — думала жінка, допиваючи свій нічний чай. — Нарешті я її полюбила... Вона сильна і вдячна. Якщо приймеш її, вона загострить твій внутрішній зір і навчить тебе бачити невидиме, витончить твою чутливість. І чуттєвість, до речі, теж. Спершу вона трохи відштовхує своїм норовом. Тому так важливо не відступити відразу, прийняти її... Навіть тут на підвіконні видно її напористість. Шавлія витісняє мелісу, та, бідолашка, мусить ухилятися, он аж звисає з підвіконня... Ну так, меліса ж м'яка, вона умиротворює

і розслабляє, а коли треба, то й приспить. Вона ненав'язлива, завжди готова поступитися, усунутись...” — Меланія підвелася, взяла з шухлядки ножиці, відрізала гілочку з рельєфними оксамитовими листками шавлії і підставила опору під стебло меліси.

Кінза приготувалася розкрити парасольки... А перчик чилі цієї зими має аж сім стручків, й усі нівроку зачервоніли: фітолампа, яку Меланія прикріпила восени, щоб підтримати світлолюбиву рослину, схоже, справилася зі своїм завданням. Узимку Меланія іноді додавала чилі до вранішнього чаю: цей напій зігріває й підвищує рівень ендорфінів... “Хто поливатиме рослини, як ми поїдемо? Хіба Світлана Павлівна знизу. Вона вже літня, діти дорослі... Ні-ні, маячня, нікуди їхати не знадобиться!”

Наступного дня, провівши до порога жінку, яка хотіла довідатися про трави проти жіночого безпліддя, Меланія постукала до офісу Руслани.

— Що збираєтеся робити на випадок, якщо таки почнеться? — запитала вона подругу, запарюючи каву.

— Поїдемо в Тернопіль, туди вони не доберуться. Принаймні не скоро... — Від цих слів по спині Меланії повіяло холодком. — В Ігоревих батьків місце для нас знайдеться. А ви? — продовжувала Руслана.

— Не знаю... Мабуть, теж до тітки в Карпати. Малий їхати не хоче... — Меланія подумала, що слово “малий” на адресу сина його б обурило.

— Будемо сподіватися, що нікуди їхати не доведеться, — Руслана завжди бачила світ у світліших тонах, ніж Меланія. — Але якби що, можемо взяти вас із собою автівкою.

Дорогою додому в автобусі Меланія читала новини. “Іспанія рекомендує своїм громадянам тимчасово

покинути Україну”. “В Україні вводиться надзвичайний стан”. “Розвідка Великобританії повідомила, що напад Росії станеться найближчим часом”. Надворі темніло. Виходячи з автобуса, вона хотіла лиш одного: щоб Денис уже був удома, біля неї. Але його ще не було. Готуючи вечерю, Меланія ледь стримувалася, аби не зателефонувати синові. Але взяла себе в руки й вирішила зачекати до восьмої.

За чверть восьма Денис з'явився. На душі в неї відлягло, хвилювання тепер видавалися перебільшеними. За вечерю вона сідала в піднесеному настрої, ніби жодної загрози й не було. Але Денис, здається, щось переосмислив. Можливо, розмова з татом усе ж вплинула на нього. По вечері хлопець вийняв із комірки свій тривожний рюкзак, що був добряче повний, і почав запихати в менший його відділ якусь коробку. Коли Меланія запитала, що це, син незворушно відповів:

- Моя автівка з леґо. Та, що я сконструював торік.
- А для чого вона тобі в цьому рюкзаку?
- Візьму її з собою, коли почнеться...
- Ліпше перевір, чи склав усе необхідне... А машинка з леґо...
- Вона мені необхідна, — це Денис сказав з таким притиском, що заперечень у жінки не знайшлося.

А потім був світанок двадцять четвертого лютого. Простір міста пронизало виття сирен, гостре й нестерпно пекуче, мов перець чилі...

“Мій ровесник Іван Васютин — їхня хата стояла під нами, ближче до Потоку — теж потерпав від Юрка з Михасем. Іванів батько пропав десь у лісі після того, як ледве виврався зі стрибків. Його родина розбіглася хто куди, аби совіти їх не вивезли. Старший брат усе ж мусив служити в совітській армії, діватися було нікуди... А сестра його вже в сімнадцять вийшла заміж за секретаря сільської ради: він прийшов із совітами зі сходу. Родина багатодітна, дітьми ніхто не переймався, були покинуті на себе. Івана, найменшого з сім'ї, що лишився при матері, Юрко з Михасем притягували, як магніт. А ці двоє були раді старатися”, — сьогодні Олена прокинулася ще до зорі й подумала, що треба буде піти по свіжу воду до сусідського корита. А за цією думкою виринув спогад, і відступати ніяк не хотів...

На межі між ґрунтами старшого й молодшого покоління сусідів є джерело. Його чиста й холодна вода збирається в дерев'яне корито. Із цього корита Олена доперіноді бере воду, коли її колодязь пересихає і вода в нім опускається на саме дно і смакує дощівкою... Тоді баба тих шибеників поклала на краю корита півлітрове алюмінієве солдатське горня. Й одного разу, десь навесні, Михась — у подібних справах він завжди випереджував брата — сказав, що може випити десять таких горнят води, а Іван, мовляв, не вип'є й одного.

Хитре підбурювання подіяло, й Іван узявся доводити, що теж вип'є десять. Усе закінчилося десь на четвертому горняті, коли вода почала повертатися й Івана скрутили блювотні судоми. Юрко з Михасем реготали, хапаючись за животи, Оленка не знала куди бігти, а блідий як полотно Іван вирвав, здавалося, всі нутрощі.

Хлопці почувалися безкарними. Їхній тато, а Оленчин хрещений, був грамотним і вступив у партію, дід був знатним майстром. У присілку їхню сім'ю вважали заможною і впливовою. “Не те що ми, бідняки. Та й Васютині теж”, — думала Олена.

Якось ранньої осені Юрко з Михасем умовили Оленку й Івана іти з ними по гриби до Громадського лісу. Доти дівчинка ходила туди лише зі старшими. Оленці й Іванові було тоді років по сім-вісім. Коли всі опинилися в гущавині, звідки не видно було дороги, Юрко раптом сказав:

— Зараз ми втечемо й залишимо вас тут. А тут є вовки.

Вовків Оленка боялася. З того, як пополотнів Іван, вона зрозуміла, що він теж.

— Але якщо Оленка поцілує Івана, то ми вас виведемо.

А, ну та само собою, так! Поцілує! Її не зможе спинити навіть те, що Юрко з Михасем, а за ними й інші діти з їхнього кута довго тикатимуть у неї й Івана пальцями, приспівуючи:

Єй-ей-ей!

Пара, пара,

Гриць-Варвара,

Серце-печінка,

Чоловік і жінка!

То все нічого проти страху залишитися тут і зустрітися з вовками.

Й Оленка кинулася Івана цілувати. Але Іван, мабуть, менше боявся вовків, ніж насмішок і діймань за цілунки з дівчинкою. Він виривався з Оленчиних обіймів, люто мотаючи головою, а вона, заходячись плачем, відчайдушно намагалася знову його схопити.

— Це не рахується, — душачись сміхом казав Михась. — Цілувати треба в губи.

Іван замотав головою ще сильніше, а Оленка заревіла голосніше.

Насміявшись досхочу, Юрко з Михасем усе ж нарешті змилювались і вивели малих на дорогу. “Більше ніколи не піду до них”, — думала нажахана Оленка. Але це “ніколи” минуло вже через тиждень, як завжди. “Діватися від них мені було нікуди, з молодшою на кілька років сестрою Ганусею мене брала нудьга...”

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ